

tiedoksi

Yle pureutuu tulkinnan ja vastaanoton ongelmiin

Yleisradion tutkimusosasto on viime vuosina keskittynyt selvittämään ohjelmiston ja yleisön välistä suhdetta. Nyt Yleisradiossa paneudutaan vastaanoton, viestin tulkinnan ja ymmärtämisen ilmiöihin. Tutkimusprojekti käynnistyi tammikuun lopussa.

Nyt viritettyä projektia ovat edeltäneet katsojamittarijärjestelmän luominen ja elämäntavan muutosten tutkimus. Elämäntapatutkimuksen ensimmäinen vaihe raportoitiin pari vuotta sitten. Toisen vaiheen raportti ilmestyy maaliskuussa *Elämää kuvavirrassa* -nimisenä. Vastaanottoa koskeva projekti dokumentoidaan niin ikään artikkelikokoelmaksi.

Yleisradion tutkimustoiminnasta vastaavan apulaisjohtajan Risto *Volasen* mukaan edellisten hankkeiden jälkeen on luontevaa perehtyä ohjelmien vastaanottoon.

"Nyt Yleisradiossa on ohjelmien seuraamista koskeva määrällisesti paras tieto ja ymmärrys elämäntavan eriytymisestä. Seuraava vaihe yleisön ja ohjelmiston välisen suhteen analyysissä on vastaanoton, viestin tulkinnan ja ymmärtämisen selvittäminen", hän sanoo.

Tutkimusprojektin tarkoituksena on koota tietoa viestin vastaanotosta usean eri tieteenalan kannalta: ilmiötä lähestytään esimerkiksi psykologisesta, sosiologisesta, esteettisestä ja kommunikaatioteoreettisesta näkökulmasta. Projektiin on rekrytoitu puolisen tusinaa ansioitunutta tutkijaa, mutta hankkeen laajentuminen on edelleen mahdollista.

Ovatko tv ja kirja vertailukelpoisia?

Projektin käynnistäneessä seminaarissa tutkijat esittelivät alustavat tutkimussuunnitelmansa. Pisimmälle hahmottuneita olivat dosentti Katarina *Eskolan* sekä yhteiskuntatieteiden lisensiaatti Pertti *Alasuutarin* ja tutkija Juha *Kytömäen* asetelmat.

Suomalaisen kirjallisuuden lukutapoja tutkinut Katarina *Eskola* aikoo haastatteluaineiston varassa eritellä ja vertailla suomalaisten suhtautumista kirjallisuuteen ja televisio-ohjelmiin.

Eskolan mukaan suomalainen kirjallisuuden lukutapa poikkeaa muitten maitten kansalaisten tavasta lukea. Suomalaiset suhtautuvat tutkimusten mukaan realistisesti kaunokirjallisuuteen: he vertaavat sitä todellisuuteen. Suomalaiset myös suosivat kotimaista kirjallisuutta.

Suhtaudummeko tv:n fiktiivisiin ohjelmiin samoin kuin kirjallisuuteen? Voiko audiovisuaalista aineistoa analysoida samoin käsittein kuin kirjallisuutta?

Eskolan aineistona on yli 300 suomalaisen "kertomukset" siitä, miten he katsovat tv-ohjelmia. Aineisto analysoidaan narratologisesti.

Yhtenevä puhetapa

Tv:n draamaohjelmia aikuisten ja nuorten kokemina selvittivät Pertti *Alasuutari* Tampereen yliopistosta ja Juha *Kytömäki* Yleisradiosta. Heidän kohderyhmänään on ollut yhteensä noin 90 kaupunkilaisperhettä, vanhempia ja lapsia. Tutkimusmenetelmänä on laadullinen, strukturoitu haastattelu, jota analysoidaan laadullisesti.

Selvitys keskittyy haastatteluvien tv:n katselutottumuksiin ja ohjelmamieltymyksiin. Perhehaastattelulla pyritään hahmottamaan perheen sisäisiä tv:tä koskevia tapoja.

"Televisio on ensimmäisten haastattelujen valossa moraalinen ongelma tai moraalisesti latautunut väline myös aikuisille.

Katsomistottumukset ja ohjelmamieltymykset ovat merkityksellisiä yksilön ja perheen elämänmuodon määrittämisessä ja määrittymisessä", *Alasuutari* kirjoittaa.

Haastattelujen tuloksista *Kytömäki* sanoo, että haastatteluvien tv:tä koskeva puhetapa on hämmästyttävän yhtenäinen, ainoastaan tv- uutisten katselua ei tarvitse puolustella.

Fiktiivisten ohjelmien ja sarjaohjelmien katsojistaan haastatellut itse usein paheksuvat ja tunnustavat sen häpeillen. Asiantuntijat tulkitsevat ilmiön merkiksi sosiaalisten normien vahvuudesta.

Professori *Ilkka Heiskanen* osuus vastaanottoprojektissa on tutkia televisio-ohjelmien vietteleviä ja retorisia muotoja. Tarkastelu jatkaa analyysisarjaa, jossa *Heiskanen* on eritellyt televisio-ohjelmien teon ja vastaanoton ongelmia elämäntavan, psyykkisen työn ja yhteiskunnallisen kontrollin näkökulmista. *Heiskanen* kuvaa suomalaisen televisionkatselun psyykkisen työn keskeisiä muotoja. Lähtökohtana ovat psykoanalyttiset selitysmallit. Aikaisempia "alan" yrityksiään *Heiskanen* kritisoi vaillinaisiksi, sillä niissä tv-ohjelmat tulkittiin vain ainesosien

antajiksi katsojan tiedostamattomaan psyykkiseen työhön. Vastaanoton tulkinta laajentuu nyt television kielen ja retoriikan tutkimiseen.

Audiovisuaalisen viestinnän tutkimus on jäsentymätöntä

Ilkka Heiskanen on laatinut opetusministeriön viestintäkulttuuritoimikunnan toimeksiannosta kuvauksen audiovisuaalisen viestinnän ja kulttuurin tutkimuksen tilasta Suomessa 80-luvulla. Heiskanen arvioi myös konkreettisia kehittämisvaihtoehtoja.

Kartoituksensa tuloksena hän tiivistää, että audiovisuaalisen viestinnän ja kulttuurin tutkimus ovat heikosti resursoituja, ne ovat epäsystemaattisesti suuntautuneita ja kattavat heikosti tutkimuskentän.

Suomalaisesta viestintätutkimuksesta lähes puolet kohdistuu Heiskanen mielestä relevantisti audiovisuaaliseen viestintään ja kulttuuriin. Viestinnän, mutta erityisesti audiovisuaalisen viestinnän tutkimus on maassamme monitieteistä.

Kentän tutkimuksen ydin ovat Heiskanen mukaan taloudellisten ja teknologisten kehityssuuntien tutkimus käyttö- ja vaikutustutkimukset. Perusasetelman mukainen tutkimus tapahtuu pääosin yliopistojen ulkopuolella.

Laiminlyötyjäkin alueita on. Esimerkkejä ovat tuotantoprosessien institutionaalinen tutkimus, audiovisuaalisen kielen tutkimus ja vastaanottajien käyttämien lukemistapojen tutkimus sekä joukkoviestinnän käytön ryhmätilanteiden tutkimus. Luovia prosesseja pitäisi Heiskanen mielestä tutkia enemmän, samoin joukkoviestinnän ja kulttuuriteollisuuden liiketaloutta ja yritysjohtamista.

Heiskanen korostaa tutkimuksen hyödynnettävyyttä: sen tulisi luoda välittömiä yhteyksiä käytännön toimintaan.

Kehittämishdotuksissaan Heiskanen suosittaa panostamista soveltavaan tutkimukseen.

Pauliina Parviainen

Korjaus

Tiedotustutkimus -lehden numerossa 4/1988 julkaistussa Jorma Mäntylän artikkelissa "Uusradion aika?" on virhe sivulla 52. Artikkelista puuttuu taulukko 2, joka on tässä:

Taulukko 2. Radion päivittäinen kuuntelu, Helsinki, joulukuuta 1987 (N = 664).

KANAVA	%
Ylen 2-verkko	32,38
Radio 1	25,60
Ylen 1-verkko	24,85
Radio City	24,70
Ylen aikainen	14,76
Ylen ruotsinkielinen	5,57
Radio 3	0,90

Britteihin opiskelemaan?

Ison-Britannian opetus- ja tiedeministeriön ORS-apurahat (Award Scheme for Overseas Research Students) on julistettu haettavaksi 28.4.1989 mennessä. Apurahat on tarkoitettu lahjakkaille ja lupaaville ulkomaalaisille jatko-opiskelijoille.

Vuosittain jaetaan n. 850 apuraha. Tietoja apurahan myöntämisen perusteista ja hakuohjeet saa korkeakoulujen opintotoimistoista.

Kansainvälisiä konferensseja

9. Pohjoismainen tiedotustutkimuskonferenssi on Ruotsissa Borgholmissa 20-23.8.1989. Viimeinen ilmoittautumispäivä 31.3.1989. (Ks. Tiedotustutkimus 4/1988 s. 80).

IAMCR:n (International Association for Mass Communication Research) seuraava konferenssi on vuonna 1990 Jugoslaviassa, Bledissä, joka sijaitsee vuorilla Ljubljanan pohjoispuolella. Tätä seuraava konferenssi vuonna 1992 on joko Brasiliassa (Sao Paolossa) tai Turkissa (Istanbulissa). Tiedotusoppilisen yhdistyksen IAMCR-yhteyshenkilö on Leena Paldán (Tampereen yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus).

ICA:n (International Communication Association) 39. konferenssi on 25-29.5.1989 San Franciscossa (Hilton Square Hotel, San Francisco, California, USA). Lisätietoja: Robert L. Cos, Executive Director, International Communication Association, PO. Box 9589, Austin, TX 78766 USA. ICA:n 40. konferenssi on Dublinissa vuonna 1990. (Ks. myös NORDICOM-Information 3/1988, s. 50-51).

Kansainvälinen elokuvatutkimuksen konferenssi *Popular European Cinema* on Englannissa Warwickin yli-

opistossa 14-17.9.1989. Lisätietoja osoitteesta: Richard Dyer ja Ginette Wincendeau, Film Studies Department, University of Warwick, Coventry CV4 7AL. (Tarkempia tietoja myös NORDICOM-Information 4/1988 s. 39-40).

Liikkuvan kuvan säilyttämistä käsittelevä konferenssi järjestetään USA:ssa toukokuussa 1989 nimellä *Fast Rewind. The Archaeology of Moving Images*. International Conference in Rochester, USA, May 1989. Konferenssi on tarkoitettu arkisto- ja museoväelle, tutkijoille, liikkuvan kuvan tuottajille jne. Lisätietoja: Rochester Institute of Technology, College of Liberal Arts, Bruce A. Austin, William Kern Professor in Communications One Lomb Memorial Drive, P.O. Box 9887, Rochester, New York 14623-0887. (Ks. myös NORDICOM-Information 4/1988, s. 40).

WACC, World Association for Christian Communication järjestää 15-19.9.1989 Filippiineillä konferenssin *Communication for Community*. Lisätietoja: WACC, 357 Kennington Lane, London SE11 5QY. (Ks. myös NORDICOM-Information 4/1988, s. 40).

Paikallisviestinnän tiedotuslehti

IAMCR:n (International Association for Mass Communication Research) työryhmä "*Community Media*" on alkanut julkaista tiedotuslehteä; ensimmäinen numero oli esillä IAMCR:n Barcelonan konferenssissa kesällä 1988. Tiedotuslehti ilmestyy pari kertaa vuodessa ja tilaushinta on 10 US dollaria. Lehden voi tilata osoitteesta: Marjan de Bruin, CARIMAC, University of West Indies, Mona, Kingston 7, Jamaica, W.I.

Seminaari terveyskasvatustutkimuksesta

Terveyskasvatustutkimuksen 11. raportointiseminaari pidetään UKK-instituutissa 22.-23.11.1989. Seminaarissa tarkastellaan terveyskasvatustutkimuksessa käytettäviä vaikuttamisen käsitteellistämistapoja. Tarkoituksena on pohtia vaikutustutkimuksen ongelmia sekä yksilötasoisena että joukkomittaisen terveyskasvatuksen tutkimuksessa.

Tilaisuus on tarkoitettu eri tieteenalojen tutkijoille, joiden tutkimustyö tai -mielenkiinto sivuaa terveyskasvatuksen vaikuttavuutta.

Seminaarin ohjelma koostuu:

- luennoista, joissa pureudutaan vaikutustutkimuksen teorioihin, tutkimusotteisiin ja käytäntöön eri tieteenalojen näkökulmasta
- meneillään olevien terveyskasvatustutkimusten esittelyistä.

Seminaari on maksuton. Osallistujat huolehtivat itse matkoistaan ja majoituksestaan. Ohjelma on saatavissa toukokuun alussa ja sitä voi tilata UKK-instituutista, Kaupinpuistonkatu 1, 33500 Tampere, puh. 931-616220.

Mistä on uutiset tehty?

Muutosjournalismin yhdistys järjestää ensi syksynä 10.-11.11.1989 muutosjournalismin messut Tampereella. Messujen yleisötsikko on "Mistä on uutiset tehty?".

Yhdistyksen vetäjä Eero Taivalsaari vetoaa yhteisöihin ja yksityisiin ihmisiin: Ideoita kaivataan, jotta messujen ohjelma saataisiin monipuolisiksi.

Halulliset ottakoon yhteyttä Eero Taivalsaareen, puh. 90-307516 (koti), 90-486651 (työhuone), tai osoitteeseen Tanhuantie 1 H 112, 00940 Helsinki.

Tiedotustutkimuksen päivät Tampereella

Tiedotusopillinen yhdistys TOY ry on päättänyt pitää seuraavat tiedotustutkimuksen päivät 11.-12.01.1990 Suomen Tampereella. Päivien yleistemäksi on määritetty viestintä tuotantona ja tuotteena.

Seminaarin valmistelutyöryhmää johtava Ismo Silvo odottaa ideoita ohjelmaksi ja työryhmien kokoonpanoksi osoitteessa Yleisradio, Ammattiopisto, Lemuntie 7, 00510 Helsinki. Puhelin 90-4016242.

Työryhmä odottelee yhteydenottoasi huhtikuun puoliväliin mennessä. Toimi, vaikuta!